

Jana P l e s k a l o v á (Brno)

ZA PROF. PHDR. VINCENTEM BLANÁREM, DRSC, DR. H. C.

Dne 27. září 2012 ve věku nedožitých 92 let zemřel prof. PhDr. Vincent Blanár, DrSc., dr. h. c., vynikající slovenský lingvista a slavista, uznávaný a respektovaný doma i v zahraničí, autor četných knižních, časopiseckých a sborníkových publikací, jež významně přispěly k rozvoji jazykovědy, zejména onomastiky a lexikologie.

V. Blanár se narodil 1. prosince 1920 v obci Hul v okrese Nové Zámky. Po studiích působil nejdéle na Filozofické fakultě Univerzity Komenského v Bratislavě (1943–1958) a od r. 1961 v Jazykovedném ústavu Ľudovíta Štúra (dříve Ústavu slovenského jazyka) SAV, kde pracoval jako vědecký pracovník až do svého důchodu (1990).

Hlavní oblastí badatelského zájmu tohoto předního jazykovědce byl výzkum vlastních jmen. Z jeho starších prací připomeňme alespoň objevnou knihu *Príspevok ku štúdiu slovenských osobných a pomiestnych mien v Maďarsku* (1950), která vznikla v rámci širěji vedeného výzkumu života Slováků v Maďarsku. Dodnes oceňované a citované je dílo *Živé osobné mená na strednom Slovensku I, II* (1978, 1983, spolu s J. Matejčíkem, ale hlavní podíl měl na něm právě Blanár), jež se stalo vzorem pro zpracovávání tohoto druhu antroponym nejen na Slovensku, ale i v jiných zemích včetně České republiky, a je třeba zdůraznit, že významně přispělo k rozvoji modelové teorie.

Od počátku vědecké činnosti zaujal V. Blanár odbornou veřejnost netradičním a novátorským přístupem k propriím, který ho přivedl k pojetí vlastních jmen jako pojmenování *sui generis*. V souvislosti s tímto chápáním proprií nově definoval onomastiku jako vědní disciplínu a vymezil její postavení v rámci společenských věd. Jeho úvahy o teoretických a metodologických otázkách onomastiky, založené na funkčněstrukturním pojetí vlastních jmen a jejich soustav, byly širokou vědeckou veřejností se zájmem přijímány a poskytovaly řadu závažných podnětů pro další zkoumání jak podstaty proprií, tak jejich fungování ve společenské komunikaci. Těmto teoretickým otázkám věnoval řadu studií a též několik monografií. O mezinárodní proslulosti Blanárova díla svědčí např. fakt, že jeho monografie *Teória vlastného mena (Status, organizácia a fungovanie v spoločenskej komunikácii)* (1996), byla již v roce 2001 vydána v německé verzi v Německu, tedy rok poté, co tam vyšel soubor vybraných Blanárových onomastických a lexikologických studií (*Selecta Linguistica et Onomastica*, ed. E. Eichler, 2000). Z jeho posledních publikací je třeba připomenout alespoň podnětné studie *Pragmatickolingvistické metody a problematika v onomastike* (*Jazykovedný časopis*, 2004), *Morfologické kategórie vlastných mien* (sborník *Jazykové kategórie v teorii a praxi*, 2005) a zvláště monografii *Vlastné meno*

vo svetle teoretickej onomastiky (2008, s anglickým prekladom 2009), venovanou problematice výzkumu proprií s ohledem na vývoj filozofického a lingvistického myšlení; dílo představuje završení autorových teoreticko-metodologických onomastických výzkumů.

Druhou vědní oblastí, do níž V. Blanár významně zasáhl, je lexikologie (historická, obecná i srovnávací). Z bohaté publikační činnosti uvádíme alespoň knižní díla *Zo slovenskej historickej lexikológie* (1961), slovníkový rozbor knih počtů z hornické osady Boce, spis *Lexikálno-sémantická rekonštrukcia* (1984), řešící otázky historické lexikologie, *Porovnávanie lexiky slovanských jazykov z diachrónneho hľadiska* (1993). Od prací ze slovenské historické lexikologie přecházel k řešení teoretických otázek lexikologie. Za mimořádně cenný je pokládán např. jeho přínos k objasnění podstaty lexikálního významu.

V. Blanár se zajímal také o historickou lexikografii. Významný je jeho podíl na přípravě a formování koncepce *Historického slovníku slovenského jazyka*, základního díla slovenské historické lexikografie (1991–2008).

S výzkumem vývoje slovní zásoby kulturní slovenštiny souvisí další oblast jeho vědecké činnosti – dějiny slovenštiny. Svě badatelské úsilí zaměřil především na rekonstrukci uceleného obrazu vývoje jazyka.

Tím však výčet badatelských zájmů V. Blanára zdaleka nekončí: Blanár se zajímal i o otázky slovenské gramatiky, o otázky jazykové kultury atd., nevyhýbal se ani práci bibliografické. Jeho *Bibliografia jazykovedy na Slovensku v rokoch 1939–1947* (1950) se na Slovensku stala vzorem pro další práce tohoto druhu.

Pro celou výzkumnou činnost V. Blanára byla příznačná důkladná znalost odborné literatury předmětu, získávání materiálu terénním nebo archivním výzkumem, popř. dotazníkovou metodou a důraz na sociolingvistickou problematiku. Jeho práce se vyznačují úsilím postihnout metodologickou stránku problému, snahou o komplexní pohled na zkoumané jevy a o jejich zařazení do širších slavistických nebo obecně jazykovědných souvislostí.

Prof. PhDr. Vincent Blanár, DrSc., dr. h. c., zůstává významnou postavou slovenské lingvistiky. Oplýval energií a širokými zájmy, měl hluboký vhled jak do jazykového materiálu, tak do teoretické problematiky. Jeho mimořádně bohaté, tematicky široce rozvětvené a teoreticky hluboko založené vědecké dílo zanechalo ve slovenské i evropské jazykovědě trvalou a výraznou stopu a stalo se zdrojem i inspirací pro další podnětná bádání. Za své celoživotní dílo byl v r. 2009 oceněn státním vyznamenáním Pribinův kříž I. třídy za významné zásluhy o kulturní rozvoj Slovenské republiky.

Čest jeho památce!